

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В СИСТЕМІ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

УДК 330.322:339.9

В.М. НИЖНИК

Хмельницький національний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КРАЇНАМИ ЄС

На основі аналізу прямих іноземних інвестицій в Україну з країн ЄС запропоновано шляхи подальшого удосконалення процесів інвестування, визначено загальні проблеми і напрями покращання інвестиційного клімату в Україні.

Соціально-економічний розвиток України потребує нарощування інвестиційних ресурсів, збільшення частки капітальних вкладень у ВВП, поліпшення структури інвестиційних джерел та оптимізації напрямів їх вкладення. Актуальним завданням є стимулювання процесів накопичення і ефективного використання інвестиційних ресурсів відповідно до визначених пріоритетів економічного зростання.

При аналізі зовнішньоекономічних зв'язків досить важливим є питання щодо притоку інвестицій, адже залучення інвестицій було і залишається ключовим завданням для прискорення розвитку національної економіки. Конкретизація інвестиційної спрямованості розвитку повинна спиратися, передусім, на розробку концепції або програми залучення інвестицій в економіку з чітким визначенням коротко- та довготермінових цілей реалізації базової програми інвестування, характеристики прогнозних напрямків і обсягів залучення інвестицій, а також визначення форм освоєння інвестиційних надходжень.

Залучення прямих іноземних інвестицій на початок 2005 р. в Україну складало 16,375 млрд дол. США, що на 45% перевищило обсяги 2004 року і на 76% – обсяги 2000 року. Нерезидентами вивезено капіталу на 175,9 млн дол. США або на 5% більше, ніж у 2004 році; на кожен вивезений 1 дол. США припадає 48 дол. США, ввезених на територію України (рис. 1).

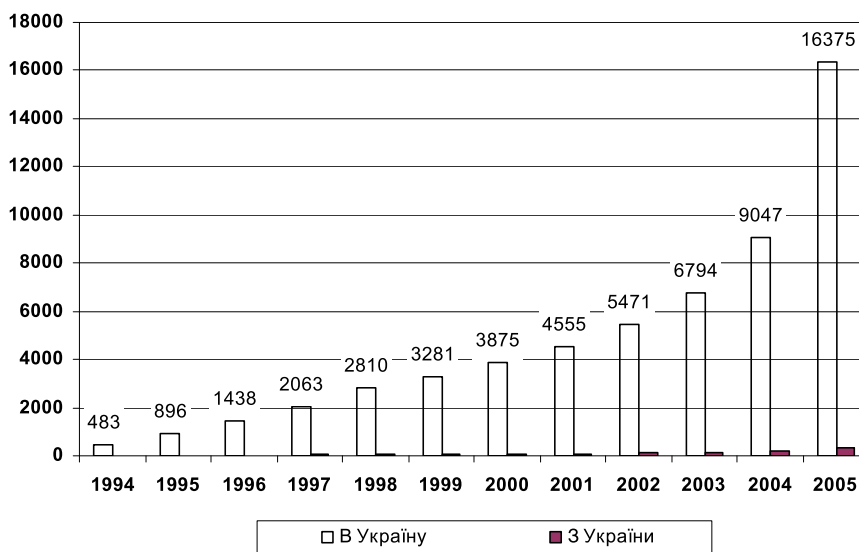

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій у 1994-2005 рр. (млн дол. США)

Європейський Союз є найбільшим іноземним інвестором в Україну, який інвестує більше ніж інші співтовариства. Капіталовкладення з країн ЄС здійснені у 2108 підприємств України. Більше за інших в Україну інвестують: Німеччина – 5466,2 млн дол. США, Кіпр – 2069,5 млн дол. США, Австрія – 1489,2 млн дол. США, Сполучені Штати Америки – 1383,8 млн. дол. США, Об'єднане Королівство – 1341,4 млн дол. США, Нідерланди – 888,8 млн дол. США, Російська Федерація – 873,8 млн дол. США, Вірджинські, Британські острови – 678,0 млн дол. США, Швейцарія – 395,6 млн дол. США [1].

Великобританія найбільше коштів інвестує в харчову промисловість, транспорт і зв'язок, у торгівлю (14,5%) і машинобудування (11%), Нідерланди – в харчову промисловість (60%) і торгівлю (10%), Німеччина – в харчову промисловість (66,7%) і торгівлю (13%), Австрія – в торгівлю (24,3%) і фінансову діяльність (19,5%). Але разом з тим, за багатьма відносними та навіть абсолютними показниками іноземних інвестицій Україна посідає одне з останніх місць серед країн Центральної та Східної Європи. Основними причинами невисокої активності іноземного капіталу, у тому числі з країн ЄС, є несприятливий інвестиційний клімат в Україні [1].

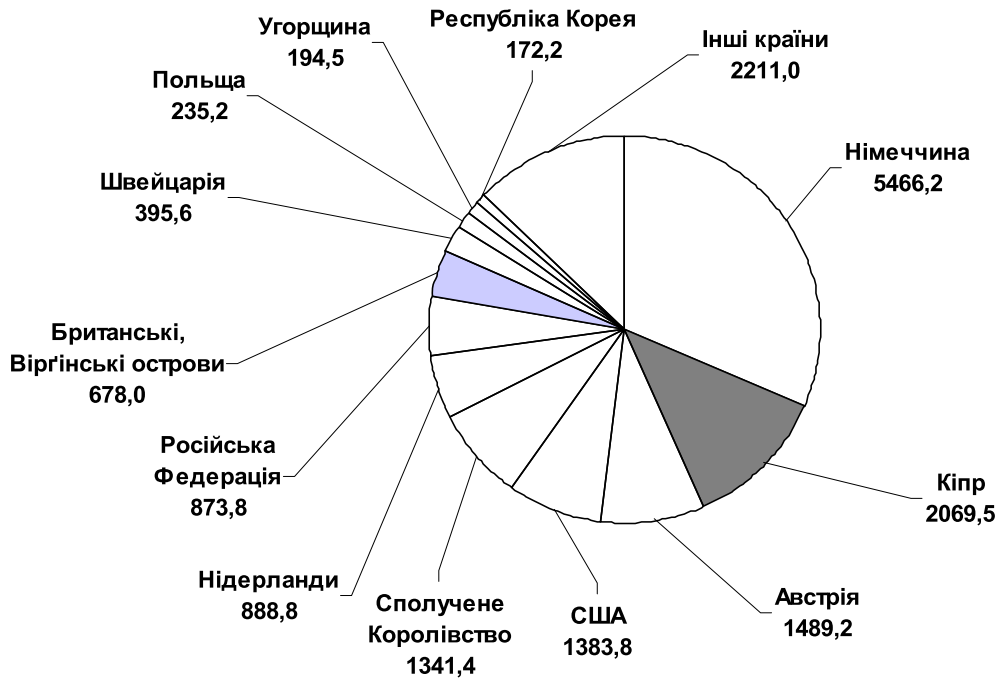

Рис. 2. Величина інвестицій в економіку України на 01.04.06 р., млн дол. США

Найбільші обсяги інвестицій з України отримала Російська Федерація (103,5 млн дол. США). Це є майже половиною від усіх експортованих інвестицій (табл. 1).

Таблиця 1

Прямі інвестиції з України в економіку країн світу		
	Обсяги прямих інвестицій на 01.04.2006 (млн. дол. США)	У % до підсумку
Всього	220,7	100,0
у тому числі		
Російська Федерація	103,5	46,9
Польща	21,7	9,8
Панама	18,9	8,6
В'єтнам	15,9	7,2
Сполучене Королівство	13,9	6,3
Іспанія	13,8	6,3
Сполучені Штати Америки	5,6	2,5
Гонконг	5,4	2,4
Австрія	4,7	2,1
Швейцарія	4,0	1,8
Грузія	2,3	1,0
Кіпр	2,1	0,9
Інші країни	8,9	4,2

Обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну з країн Євросоюзу у 2005 році збільшилися з 2,384 млрд дол. США до 3,254 млрд дол. США. Частка інвестицій з ЄС в загальному обсязі минулого року зросла до 50,6% з 35,8% у 2004 році. На 01.10.2005 р. обсяги прямих інвестицій в економіку України з країн ЄС становили 3254 млн дол. США, що складає 33,8% загального обсягу інвестицій в Україну.

Головними країнами-інвесторами, на які припадає більш ніж 77% загального обсягу інвестицій з ЄС, є Сполучене Королівство – 1046,8 млн дол. США (27,6% загального обсягу інвестицій з країн ЄС), Нідерланди – 589 млн дол. США (20,1%), Німеччина – 628,2 млн дол. (17,6%), Австрія – 350,5 млн дол. США (11,9%) (рис. 4).

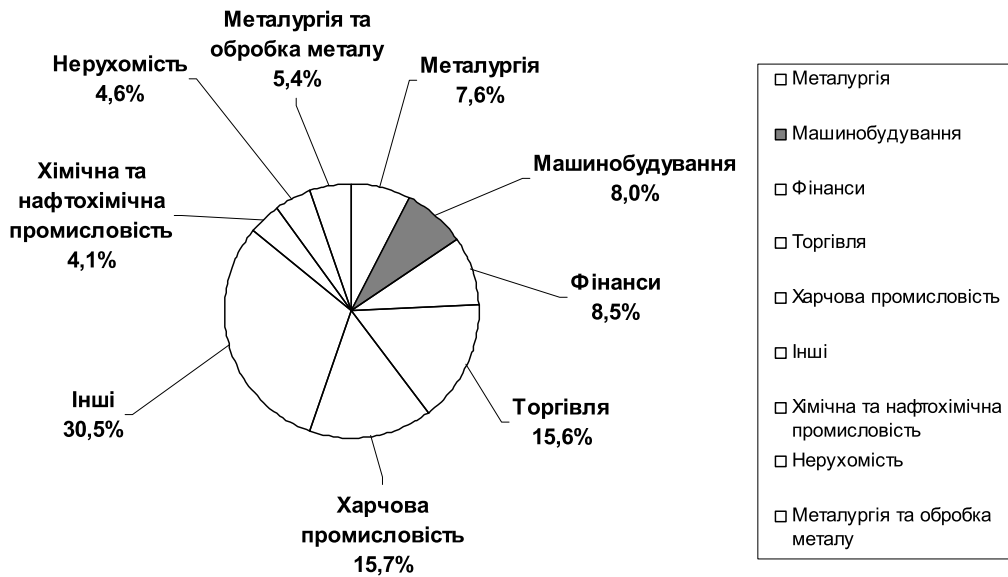

Рис. 3. Галузевий розподіл ПІІ

Інвестиційно привабливими для країн ЄС в Україні є такі види економічної діяльності;
 – для Сполученого Королівства: харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів – 17,6% загального обсягу інвестицій з країни, оптова торгівля і посередництво у торгівлі – 15,3%, транспорт та зв'язок – 14,5%, машинобудування – 8,9%;

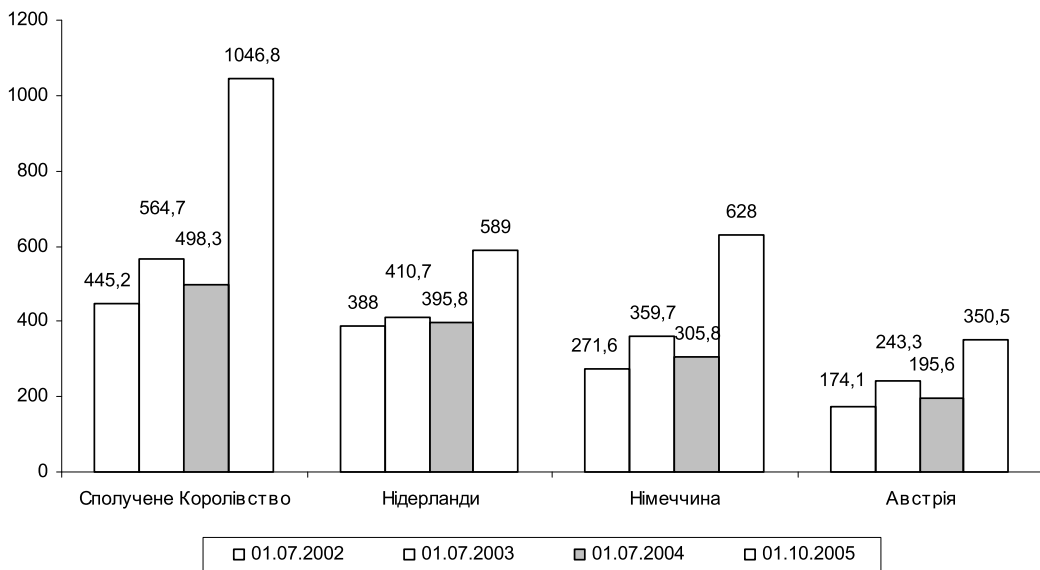

Рис. 4. Прямі іноземні інвестиції в Україну з країн ЄС

– для Нідерландів: харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів – 66,2%, оптова торгівля і посередництво у торгівлі – 6,5%;
 – для Німеччини: харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів – 17,4%, виробництво інших неметалевих мінеральних виробів – 16,3%, оптова торгівля і посередництво у торгівлі – 14,2%;
 – для Австрії: фінансова діяльність – 22,6%, оптова торгівля і посередництво у торгівлі – 23,7% [1].

Слід зазначити, що 80% усіх іноземних інвестицій залучено у підприємства восьми регіонів та м. Києва (рис. 5). Це свідчить, зокрема, про велике значення, яке надають інвестори інфраструктурному та економічному розвитку регіону.

Інвестиції з України в економіку країн ЄС на 01.10.2005 р. склали 17,6 млн дол. США, що становить 8,1% загального обсягу інвестицій з України. Найбільші обсяги інвестицій здійснені в Іспанію – 13,8 млн дол.

США (80,5% загального обсягу інвестицій в країни ЄС), Грецію – 1,6 млн дол. США (9,1%) та Австрію – 2,2 млн дол. США (4,9%).

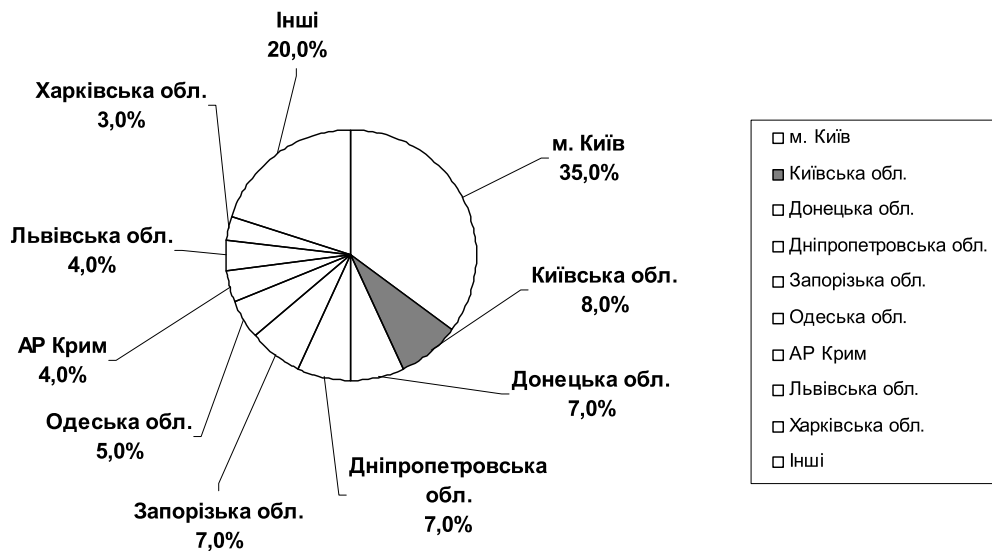

Рис. 5. Регіональна структура ПІІ станом на 01.04.2006 р.

Українським компаніям на своїй території ЄС надає статус найбільшого сприяння, тобто відкрити українську компанію на території Євросоюзу так само легко, як і компанію більшості інших країн. Будучи заснованою, українська компанія отримує національний режим; вона має підпорядковувати свою діяльність тим самим правилам, що й компанії ЄС. Україна встановлює дещо інші правила діяльності для компаній ЄС. Коли такі компанії відкривають свій бізнес в Україні, вони можуть на власний розсуд обрати національний статус (керуватися правилами, встановленими для українських компаній) або статус найбільшого сприяння (керуватися правилами, встановленими для іноземних компаній) – залежно від того, які умови є вигіднішими. Але в деяких галузях можливість такого вибору не надається, і режим, що пропонується іншим іноземним компаніям, автоматично встановлюється і для компаній ЄС [2, 3].

Спостерігається надзвичайно слабкий зв'язок експортних операцій України на ринку ЄС з інвестиційними процесами. На початок 2005 року лише в окремих країнах ЄС були присутні мізерні українські інвестиції. Україна інвестувала до ЄС-25 лише 17,6 млн дол. США. За таких обсягів легального інвестування за кордон неможливо створювати ефективно діючі збутові та сервісні мережі, постійні точки комерційної присутності для надання послуг зарубіжним споживачам, розвивати виробничу кооперацію.

На території України для іноземних інвесторів встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, за винятками, передбаченими законодавством України та міжнародними договорами. Для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій, може встановлюватися пільговий режим інвестиційної діяльності.

Функціонування спільних підприємств вимагає нагального вдосконалення механізму, що регулює взаємовідносини національних та іноземних партнерів. Розв'язанням проблеми є прийняття нових сучасних законодавчих актів. Іноземним інвесторів турбує не тільки частота змін у законодавстві, що безпосередньо регулює залучення іноземного капіталу, а й неврегульованість цього комплексу питань, які стосуються господарської діяльності в Україні. Непередбачуваність законодавства та податкової системи робить неможливим довгострокове планування серйозних інвестиційних проектів. Отже, надходження інвестицій значною мірою залежить від ефективності правових гарантій для інвестора, передбачених законодавством та міжнародними договорами України.

Існуючі механізми, які регулюють порядок залучення іноземних інвестицій в економіку України, недосконалі. Зокрема, в умовах тривалої економічної кризи виробництво конкурентоздатних легкових автомобілів в Україні так і не розпочалося. Уряд України, враховуючи це, розробив заходи щодо стимулювання їх виробництва. На фоні цих заходів Верховна Рада України прийняла Закон України «Про стимулювання виробництва автомобілів в Україні» (1997 р.). Цей закон став першою реальною лібералізацією економічного режиму в Україні для вітчизняного виробництва і зовнішнього інвестора. Реалізація прийнятих державних актів певною мірою мала сприяти формуванню цивілізованого ринку в Україні.

Однак, іноземні інвестиції ніяк не є панацеєю від усіх бід нашої економіки. Використання іноземного капіталу – неоднозначний за своїми наслідками для країни-реципієнта процес, який проявляється через складну взаємодію позитивних і негативних тенденцій на макро-, мезо- і мікрорівнях. Запобігання небажаним наслідкам

іноземного інвестування і економічна безпека країни передбачають корекцію комплексу відповідних доктрин, стратегій, концепцій, програм, коли держава приходять на світові ринки капіталу, здійснюючи свою зовнішньоекономічну політику. Корекція чинного законодавства з урахування особливостей залучення і ефективного використання іноземних інвестицій з ЄС є невід'ємною частиною міжнародних відносин.

Таким чином, для оптимізації вироблення критеріїв ефективності інвестиційної політики України вирішальне значення слід віддати проблемі легітимності системи національних інтересів. Адже, з одного боку, саме характер і рівень їх захисту мають розглядатися як головна складова в оцінках ефективності залучення іноземного капіталу з ЄС. А з іншого – є підстави вважати, що приплив іноземних інвестицій сприяє підтримці та активізації різних форм внутрішнього інвестування країни, прискорює науково-технічний і промисловий розвиток, призводить до створення інвестиційних інститутів, забезпечує створення нових робочих місць, сприяє інтеграції до ринку ЄС і розвитку структурно-інноваційної стратегії [3].

Реалізація завдань структурно-інноваційної стратегії визначальною мірою залежатиме від утвердження ефективної системи мобілізації інвестиційних ресурсів та управління ними. Вирішити цю ключову проблему в попередні роки за умов економічної кризи було неможливо. Кризові процеси та інфляція призводили до порушення оптимальних співвідношень між національними заощадженнями та інвестиціями в народне господарство: щороку значна частина заощаджень залишалась не конвертованою в інвестиції. Як наслідок не повністю використовувалися можливості нарощування інвестиційного потенціалу.

Використання інвестиційних можливостей ЄС відповідно до визначеної стратегії розвитку економіки України – запорука досягнення сталого економічного зростання й суспільного добробуту шляхом забезпечення в 1,5-2 рази вищих щорічних темпів зростання ВВП в Україні, ніж у країнах ЄС. Таке зростання має супроводжуватися глибокими якісними перетвореннями, реалізацією завдань сталого розвитку, що визначається світовим співтовариством як стратегія існування. Україні необхідно якомога швидше активізувати процес інтеграції до ЄС, але це може статися за умови реалізації широкомасштабних економічних і соціальних реформ. З метою стабілізації економіки та забезпечення її динамічного розвитку принципи державного управління інвестиційними процесами залишаються актуальними й на регіональному рівні.

Література

1. <http://ukrstat.gov.ua>
2. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991 № 1540а-ХІІ // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1540%E0-12>.
3. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96-ВР // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=93%2F96-%E2%F0>.

Надійшла 24.7.2006 р.

УДК 330.322

С.В. ФЛЕНТІН

Хмельницький національний університет

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВА ХМЕЛЬНИЧЧНИНИ

На основі аналізу діяльності підприємств-одержувачів інвестицій досліджено проблеми залучення інвестицій та шляхи їх вирішення.

У контексті інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки України керівництво держави приділяє важливу роль залученню іноземних інвестицій, про що наголошувалось у наступних документах:

- Указ Президента України від 22.02.2001 № 108/2001 "Про додаткові заходи щодо збільшення надходжень інвестицій в економіку України";
- Указ Президента України від 12.07.2001 № 512/2001 "Про заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні";
- Указ Президента України від 07.07.2003 № 580/2003 "Про додаткові заходи щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України";
- Указ Президента України від 28.10.2005 № 1513/2005 "Про заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні";
- Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 № 1801 "Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 роки";
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.08.2002 № 440-р "Про схвалення плану заходів щодо виконання Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 роки";